

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

DAGNY

TIDSKRIFT FÖR SOCIALA OCH LITERÄRA INTRESSEN.

UTGIFVEN AF

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET.

1890.

SJÄTTE HÄFTET.

INNEHÅLL:

Hellen Lindgren, Vår senaste författarinne-literatur, en studie. A. Ch. Lefflers *Ur Lifvet, Kvinlighet och Erotik*, Victoria Benedictssons *Själfbioграфи*, Ernst Ahlgrens och Axel Lindegårds *Den Bergtagna*.

Yrsa, Sommarhvila i Westerbotten.

Elin Rathsman, Afund. Poem.

Fredrik Bajer, Egendoms gemenskap med eller utan gemensam förvaltningsrätt? (Ur *Kvinden* og *Samfundet*.)

Meddelanden från Fredrika-Bremer-Förbundet.

Hvarjehanda i *Kvinnofrågan*.

Pris pr årgång:

}	För Förbundets medlemmar	kr. 2,50.
	För icke medlemmar	„ 4,00.

Fredrika-Bremer-Förbundets byrå,

5 Malmtorgsgatan, kl. 11-4.

Råd lemnas i juridiska, ekonomiska och hygiena frågor.

Upplysningar lemnas angående läroanstalter och arbetsområden tillgängliga för kvinnor.

Anmälningar mottagas till inträde i förbundets sjukkasse.

Äfven personer som icke äro medlemmar af förbundet, kunna blifva delegare i densamma.

Anmälningar till deltagande i de af Fredrika-Bremer-Förbundet ordnade Hemstudie-kurser mottagas.

Byrån mottager anmälningar af nya medlemmar.

Byrån mottager prenumeration å tidskriften Dagny.

Vår senaste författarinne-literatur.

Studie af Hellen Lindgren.

Anne-Charlotte Leffler, D:ssa Di Cajanello. *Ur lifvet*.

Femte samlingen. Kvinlighet och erotik II. Z. Hægströms förlagsexpedition.

Victoria Benedictsson (Ernst Ahlgren), en självbiografi ur bref och anteckningar, samlade och utgifne af Axel Lundegård. Z. Hægströms förlagsexpedition.

Ernst Ahlgren och Axel Lundegård. *Den Bergtagna*, en kärlekens tragedi. Z. Hægströms förlagsexpedition.

I allmänhet består kritikens uppgift i att påpeka fel och förtjänster i ett arbete eller ock återgifva det helt objektivt i en så att säga förklarad dager. Dock kan det ibland inträffa, att ett arbete är sådant, att kritikern finner det som helhet förfeladt. Det kan vara ett duktigt arbete, kanske röja ovanlig talang, men det är icke derpå det beror i detta fall. Det kan vara något grundfel i planen, som kritikern tror sig upptäcka och som genom ingen detaljernas finhet kan afplanas, lika litet som ett hus med vacklande grund någonsin kan fylla sitt ändamål genom präktiga arkitektoniska detaljer, ty den radikala skefheten kan icke genom sådana försonas.

Och ett sådant intryck ger oss *Kvinlighet och erotik*; denna bok lider af ett obotligt organiskt fel i hela sin sammansättning. Det är ett försök i en ny riktning och som sådant allt erkännande värdt. Förf. har velat skildra känslolifvet, som ofta är en galenskap för världen. Denna nya genre fordrar alldeles särskilda förutsättningar, och utan att på ringaste sätt inlåta oss på frågan, om författarinnan eger dessa eller icke — här tyckes hon oss icke ha visat dem. Experimentatorns rätt att misslyckas kan hon imellertid således göra anspråk på, och hvad som gäller om denna nya genre får naturligtvis icke anses gälla om hennes författarskap i öfrigt, der hon aflagt fullgiltiga bevis på sin ovanliga förmåga. Också i stilen tyckes det oss ligga en osäkerhet, som smakar af nybörjare, och detta är icke heller underligt. Hon är van att skriva med reserv och kritiskt, och hon skall nu skildra entusiastiskt, med glöd. Man erinrar sig ovilkorligen fru Staëls ord om sig själf: "när jag är kär, så står det alltid bredvid mig en del af mig själf, som skrattar åt den del deraf, som är förälskad." Det tycks som om förståndsmänniskan här också ibland stod bredvid, icke precis skrattande men snarare förmanande och ursäktande. Detta kritiska jag, som står bredvid det handlande och kän-

nande, blir för de reflekterande naturerna en börda, som de ofta söka afkasta. Man finner därför så ofta nu för tiden, att just de mest glänsande teoretiska begåfningarna, de som tyckas vara födda att vara systemets män, gärna yrka på impulsens rätt och naturlifvets lycka. Hos vår författarinna är det exempelvis intressant att finna, att just hon, som analyserar så bra och drifver logiken så långt, uppträder som lofprisare af det omedelbara af helheten i stämningen, likasom hennes gamla älsklingstes var att förhårliga glömskan af de sociala fordringarna och gränsmärkena.

Vår hufvudanmärkning mot denna bok är, som nyss sadet, ingenting som rör detaljerna, den är kort och godt detta: *den eger ingen ädelhet i stämningen*. Vi förstå författarinns mening: *hon* menar, att denna kärlek är fin, ja upphöjd och ideal, hon uttrycker det ju nästan med tydliga ord. Och vi måste ändå fasthålla vid vår åsigt, som är den rakt motsatta, att den är ofin, ja grof, och verkar frånstötande. Hon tror, att hon har byggt ett tempel åt kärleken, och det är sant, att hon satt dit en och annan kolonn och en och annan hvalfbåge, som pekar mot en högre och friare luft, men hvad hjälper det, när det hela lika fullt kan bebos af Venus vulgivaga? Om boken vore objektiv, vore det en annan sak. Hvem beundrar icke Vilhelm Meister och trots dess ohöjda cynism, hvem kan taga egentlig anstöt af Maupassants *Vami des femmes*, som behandlar en af den hjorden, som fått namn Circes svin.

Nej, det är författarinns beundran för sitt par lotusätare, vi icke kunna förlika oss med, boken innehåller icke två hufvudpersoner men en hjälte och en hjältinga. Denna etikett af advokatyr för dessa som älskvärda, ja till och med hvad kvinnan vidkommer som moraliska personer, kunna vi icke ens förstå. Idealiseringen af dem, understrykandet af deras goda afsigter är det, som vi i trots af allt hvad Pepitas bröllop säger, finna gammalmodig och tråkig. Att begå romantiska dårskaper, att handla som ett stort barn, är mänskligt javisst, men att göra anspråk på att samtidigt vara samvetsöm, socialt ostrafflig och jag vet icke hvad, det är begreppsförvirring. Den förlorade sonen kan vara en poetisk figur och ha rättighet att anse sig bättre än någon fariseisk broder, men skall han poetiskt behandlas, måste han, så länge han äter draf, behandlas *antingen* objektivt *eller* från *peccavisynpunkten*. Och dessa personers sak är hopplöst förlorad äfven från ästetisk synpunkt. Deras kärleksfråsseri till exempel: de lemna icke ens dräggen kvar på kärleksdrycken, när de tömma den, och lät dem gärna göra det, men kom icke sedan och påstå att de äro själsaristokrater.

Och i förbigående sagdt: faran med den subjektiva framställnin-

gen, den entusiastiskt gillande eller ogillande, som så mycket förordats just nyss i två kända broschyrer, är just denna: författaren kan gå och förälska sig i ett *bizarrt* ideal, som exempelvis romantikerna gjorde, och detta vill han sedan påtvinga läsaren; kan han deremot hitta på en gestalt, som är värd just den portion entusiasm han ger den, må han då gärna vara subjektiv!

Men det återstår att söka leda dessa anmärkningar i bevis. Der-till finnes intet annat medel, när anmärkningarna som här gälla en hel bok, än en summarisk redogörelse. Denna redogörelse kommer naturligtvis att betona just det i boken, som lemnar stöd för den här framställda uppfattningen. Om den härigenom kommer att verka som en ensidig framställning, är detta något, som icke kan hjälpas. Äfven kritikern har en sak att försvara, och har han en uppfattning så grundolik författarens, är hans enda medel att ge ett referat, en-sidigt i den mening, att det betonar hans ståndpunkt.

* * *

Hur svårt det är att beskrifva den manliga hufvudpersonen! Han är någonting midt emellan världsman-förförare och skriftställare, midt emellan barn och gubbe och föröfrigt är han *markis*, mera fransman än italienare i sin antitetiska och blaserade ton men tillika naiv, åh så naiv, att han deklamerar långa versstycken i tid och otid och tillika smeksam och pojkkaktig — ja han kanske ändå är italienare. Men det är märkvärdigt, hvad han inger oss för ett misstroende. Läsaren tror icke på honom — lyckligtvis gör Alie det så mycket mer obetingadt. Alie är en svensk flicka af det der utmärkta slaget, som går och gör godt åt alla sina bekanta, men ändå är hon inte något tråkigt dygdemönster utan uppsluppen och trotsig och ostyrig och med slumrande passioner, som blott behöfva ett föremål och vänta på ett tillfälle. Hennes f. d. föremål, Rikard, har gått och gift sig med en korrekt liten gäs, Aagot, som blir sjuk och behöfver resa utomlands, och då följer den uppoffrande Alie med. Rikard följer också med och dernere träffa de båda damerna markisen. Men när Alie får se markisen, verkar det som en uppenbarelse på henne, hon börjar på att drömma: det är *han*. Man badar tillsammans, och man simmar tillsammans, och man kommer till en grotta genom hans försorg, och markisen blir närgången, men Alie blir inte ond ändå. En annan gång råkar markisen att bli förbittrad på henne, och då kastar han henne handlöst ifrån sig på en bänk, men Alie blir inte ond ändå. Och en tredje gång kryper han in till henne genom fönstret, men Alie blir i alla fall inte ond. Och det oaktadt har man misstänkt, att denna författarinna skulle vilja predika, att kvinnorna icke

böra förlåta! Imellertid är Alie hela tiden en praktisk och klok flicka; man skulle inte tro det, men hvar gång markisen trycker hennes hand eller kysser henne, så verkställer hon analyser dels af honom och dels af sig själf. På samma sätt med honom. Och så långa äro dessa utredningar, att de egentligen tjäna att öfvertyga läsaren, att de begge ha ondt samvete. Detta är visserligen en fördel för personernas moraliska karaktär men verkar allt annat än vederkvickande på läsaren.

Slutligen skall uppgörelsen ske, och deras förhållande närmare bestämmas. I det samtal, som eger rum, bestämmas imellertid ingenting alls. Man får veta, att de nu tillhöra hvarandra helt — men det visste man ju förut. Dock en sak till får man veta, nämligen att det är denna hela hängifvenhet, som framför allt behagar markisen. Man anar också dunkelt, att han vill ha den ännu helare — tills vidare obekant på hvad sätt, ty det är gåtan, som först löses på slutet. Han ger tillkänna, att hans framtidsutsigter äro förstörda, om han gifter sig fattigt, men tillika att han icke ämnar öfvergifva Alie, och vidare öfverenskomma de båda, att de icke kunna lefva i fri kärlek. Således *icke* äktenskap, *icke* fri kärlek, *icke* skilsmessa — vårt logiska förstånd står alldeles stilla och det tycks också deras göra och författarinnans också, ty nu använder hon en så kallad gudamaskin, nämligen Rikard för att föra handlingen vidare. Sedan markisen försäkrat Alie om sin fortfarande högaktning och sedan Rikard fått tillfälle att dumma sig med markisen, med Alie och med sin hustru — det är hans specialitet för öfrigt — så far hvar och en till sitt och de älskande skiljas åt. Hvad gör nu markisen? Ingenting, men det är hans specialitet. Jo, i bref försäkras han om sin fortfarande kärlek. Det är icke mycket, men det föranleder Alie att låta sig anställa hos hans tant som föreläserska. Man skulle kunna tro, att detta hos den kloka Alie betydde ett försök att få ett giftermål till stånd, ett försök, hvars medel man kunde ogilla, men hvars syfte åtminstone vore högst lofvärdt. Men nej, Alie är höjd öfver sådana egoistiska beräkningar, försäkras oss författarinnan. Vi äro af annan tanke, och det fastän det är bra djärft att säga, att en författare icke förstår sin egen modell. Men låtom oss fortsätta. De båda älskande arrangera kärleksmöten i hennes rum — men finna detta icke riktigt angenämt på längd, då tjänstfolket pratar och världen är så odrägligt nyfiken, och så besluta de att dra sig tillbaka till ett Tyrolerhotell, der de kunna vara riktigt ostörda med sin kärlek och sin lycka. Och markisen blir mer och mer förälskad och mer och mer orimlig och fantastisk. Han tycker om att tala om deras skilsmessa, plötslig och oväntad, om de skulle tröttna. Hon säger, att han dödar henne, när han beskriver

scenen, hur hon skall finna rummet tomt och honom borta. Den stränga Alie är besegrad och han jublar. Om hon skulle tigga honom att stanna, då — då vet han, hvad han skall göra, men det talar han inte om. Och så brottas de hvem som skall få öfverhanden, hvem som skall vara starkast och hvem som skall kunna visa en viss likgiltighet eller stolthet att vägra, när den andre ber om något riktigt orimligt. Men de äro lika svaga, och det är heta kyssar och täta famntag i oändlighet, och all deras kyla är bara komedispel, och vi befinna oss i en riktigt vesuviansk kärlekskrater, men det börjar onekligen bli litet enformigt, om icke för de älskande så åtminstone för läsaren. Och författarinnan tycks också finna detsamma, ty hon erinrar sig plötsligt sin *deux ex machina*. Och han, Rikard kommer också mycket riktigt genast flygande på ånghästen ända ifrån Sverige och presenterar sig som en räddande engel med det ljungande svärdet i sin hand, beredd att utdrifva de älskande ur deras Eden likasom förra gången. Och så nära är han att lyckas, att redan kappsäcken är packad, men — då inträffar det vidunderliga — Alie tigger. Hon vill bli dödad hellre än att släppa honom.

Och det är lösningen på gåtan. Ty nu förkunnar markisen: nu har hon segrat, ty nu har hon fordrat mycket af honom, och nu är han räddad, nu känner han kraft att trotsa världen. Och lösningen på gåtan var således denna: det är kvinnans envishet, som framkallar mannens trohet. Håll mig kvar bara, säger markisen. Öfvergif mig icke, svarar Alie lydigt. Om jag säger, att denna roman är gammaldags romantisk, är det för litet, den är munkartad. Det är kärlekens klosterlif, två älskande i en cell, studerande som kärlekens heliga bok sin Ariosto, uppkrupna under en filt. — Uttrycken för denna religion, ceremonierna, extasen, späkningarna, botgöringarna, de långa predikningarna om nit i tjänsten — allt finnes här. Lifvet är ett gyckelspel, det enda verkliga är kärleken, från denna kraftkälla strömma de goda gärningarna. Tron och hoppet på den älskade äro de tecken, i hvilka man viger sig till striden mot världen. Ja "den kärleken" — att den gör under det visste man nog, men knappast att den kunde förvandla en så nyktert tänkande kvinna till en utopins tillbedjare i denna grad.

Hvilken förvandling! Säg hon förut garantierna för kvinnans kärlekslycka i stoltheten, har hon nu märkt, att eftergifvenheten också uträttar en hel hop här i världen, och hon låter nu mannen omskapas och förädlas på denna väg. Det är en gammal sanning, som här åter kommit till heders, men tyvärr på ett sådant sätt att man ej vet, hvart det människovärde förf. fordorm varit så ifrig att tillförsäkra kvinnan, tagit vägen. Låt oss här icke strida om företrädet mellan dessa olika

uppfattningar, som nog hvardera kunna ha sitt värde, blott fråga: hur är det kvinliga väsen beskaffadt, som nu framstälts för oss i *Alie*? Förf. utrustar henne med en särdeles ängslig reflexion, som på ett hår när liknar fruktan för världens omdöme, men som förf. föredrar att kalla moderlig omtanke om den hon älskar. Men hvilka egenskaper utmärka henne för öfrigt. Egentligen endast *passion* och *egoism*. Hon vaknar sent till känslan af sin rättighet till lyckan, men i samma ögonblick tyckas också alla andra hänsyn för henne försvinna. Och han — hurudan är han? Uppfinningsrikt njutningslysten är väl det ord, som närmast öfversätter vårt intryck af honom. Jag kan icke förklara mig författarinnans misslyckande af att göra sina personligheter i djupare mening sympatiska på annat sätt än genom att antaga att hon haft modeller, hvilka haft dessa svagheter bredvid andra egenskaper, som väckt hennes medkänsla, och att hon icke lyckats få fram dessa djupare egenskaper. Denna förklaring tyckes mig desto antagligare, som hon hittills betraktat världen hufvudsakligen negativt-kritiskt och nu för första gången brutit med detta satiriska framställningssätt för att ge oss positivt sympatiska gestalter.

Häri genom har hon utvidgat gränserna för sin skildring, och när det en gång lyckats henne att bli herre öfver sitt nya stoff betecknar förändringen af metod ett framsteg. Måhända ligga de brister vi trott oss finna i det öga som ser, men äfven i motsatt fall eller om dessa brister äro verkliga, torde man dock våga hoppas en framgång äfven på detta område, der många problem skulle erbjuda tacksamma sidor åt författarinnans vana och energiska penna.

* * *

När Victoria Benedictsson, hvars inre sjäslif framlagts för oss i hennes nyligen utgifna brevexling, ombesörjd af hr Lundegård, skickade sina första utkast till en tidningsredaktion, svarades det henne, att de voro "spenatgröna", och det voro de också. Hon hade "tokiga, onaturliga, vilda idéer" fick hon också höra. Och i viss mening kanske det alltid fans något tokigt, onaturligt, vildt hos denna kraftnatur. Hon är nämligen icke hvardagsmänniska, kunde aldrig bli det, kunde aldrig trifvas med kalkborgarne. Och när ett hinder obevekligt reser sig i hennes väg, som när drömmen om en framtid som målare krossas af faderns *nej*, då sörjer hon ej som vanliga människor. Och sedan, när hon blef äldre och förständigare, så var hon också sådan, och hon skrifver ännu 87: "resignation är ett ord, hvars betydelse min natur inte känner till. Den vet inte af annat än kamp eller förtviflan. Tam blir jag aldrig." Om en känsla grep henne, en stämning, en önskan, så skulle den utföras, ty den låg då hos henne icke som ett

ljumt, *antingen det eller något annat*, men som något ovilkorligt, ett kategoriskt imperativ för att använda en gammal skolterm — den var för henne hennes naturs *öde*. Och hon kände det själf både som en lycka och en olycka. Hennes personlighet var mäktigare än andras, därför att hennes vilja var starkare, hennes väsens åtrå kunde icke böja sig under oket. Och under ett ok skulle hon, frihetsmänniskan, dock få böja sig under hela sitt lif, oket af instängda små förhållanden, de banala småstadsfrasernas ok, som hon så ofta tecknat. Och det var då, när anden svalt, hon flydde till fantasivärlden, flydde till "den kära stora boken", som fick mottaga hennes förtroenden som en vän, och till hvilken hon talar med en älskares hängifvenhet. Kufvad till det yttre kunde hon blifva men aldrig till sin inre människa. "Jag afskyr", "jag älskar" äro ord, som ofta återkomma hos henne: *sötsliskigheten* är bland det första hon förklarar sig afsky, och när man säger henne, att hon är sentimental, är hon träffad i hjärtat, hon stufvar undan den novell, om hvilken det yttrats, hon vill ej se den.

Fanatism kunde man kalla hennes ihärdighet vid skrifbordet. Hon tilltvingade sig sin stil. Hon säger på ett ställe: "*Gåfvoor*, hvad är det? Hvad ens energi aftvingar naturen med händerna klämda kring hennes strupe." Detta gälde bokstafligen om henne. Hennes författarlif är en enda lång strid, hon har tum för tum kämpat sig till sin uppfattning, sin förmåga att återgifva, som så småningom höjer sig till en koncentrerings och klarhet, som närmar sig de stora europeiska mästarnes. Hvilka vittnesbörd om denna naturs gigantiska viljeanssträngningar allt detta aflägger!

Men det dagliga brottandet med detta "tysta arbete — du min enda stora kärlek —" efterlemnade sina spår. Man kunde lätt få intrycket af, att hon var hård och omänniska, och mången, som såg henne, fick detta intryck, att det var något kufvadt, tillbakaträngdt hos henne, i sättet för hennes meddelande. Hon fruktade världen och öfverskattade den till en början, lät imponera på sig af den glatta världsmannatonen, som hon innerst föraktade, var brydd och förlägen och dolde sig bakom tystnaden i sällskap. Hon kände, att hon var dessa människor så olik, hon som "hetsades till döds af stämningar", som i pojaktigt öfvermod ger uttryck åt sin glädje med ett *tjo hej* i bref och dagböcker, hon ville bevara sin värdighet inför dessa stockholmsherrar, som sträfvade att se distinguerade ut och dessa damer, som diskuterade frågor.

Men medvetandet om kraft och öfverlägsenhet vaknade på samma gång efter stockholmsresan. Med ett jubel, som kanske förefaller mången intolerant, uttalade hon sig om stockholmskretsens svagheter:

det var dock blott reaktionen mot hennes förra rädda vördnad för det imponerande storstadslifvet.

Säker och trygg blir hon aldrig, hon är den sökande och experimenterande, som ej förskansar sig bakom formler, och när realismen tog henne fången, såg hon genast, hvad den innebar, att det var relativiteten och objektiviteten den förkunnade och betydde, friheten från all sentimental rädsla för det fula. Men tillika har hon sanningssökarens misstänksamhet mot sig själf, ger sig själf orätt och tviflar alltid, om det hon arbetar med verkligen duger och är något värdt. Och dock har hon nu fått ett fotfäste, hon känner sig ej längre som i bur, vågar fritt sjunga ut sina tankar, sina stämningar, och i och med detsamma öppnar sig kulturlifvet stort, fullt, oändligt rikt för henne och genom sin rikedom nästan plågar det henne. En gång talar hon om "recidiverande ungdom", och hon uttrycker sitt förakt för den, sin rädsla att bli räknad till de gamla damer, som svärma älskogskrant.

Det ligger mycket i detta uttalande. Hade hon verkligen nått den lifvets polhöjd, den middagslinie, efter hvars passerande det skulle vara otillåtet att drömma ungdomsdrömmar. Eller skulle verkligen någon förminskning i fantasins och tankens kraft ha inträffat, som för henne själf antydde en tillbakagång eller förminskning i lifskraft?

Säkert är, att denna idé förföljer henne med en manis kraft, att hon icke kan släppa tron på sin "tomhet", att själfstilliten börjar vackla, denna grund, på hvilken allt stort i författarväg hvilat. Men lika säkert är att hennes sista bref äro en ung kvinnas, att hon själf har tillräckligt med vikingamod i sin stil för att dermed utrusta minst ett dussin vanliga kvinnor, att man aldrig tycker henne ha läst i världen som i en uppslagen bok så som just nu, då hon ömsom kritiserar, ömsom beundrar, ömsom skildrar i uttryck, som måla och på en kort rad kunna likasom krama musten ur en hel lifserfarenhet. Må vi blott erinra oss uttryck sådana som dessa: "det fins så många facetter på min varelse *som på en flugas öga*", "reaktionen skall äta oss, om vi hvarken ha en seg arbetskraft att ställa upp deremot eller kunna *flinta fram* en smula talang att lysa upp den allmänna grådaskigheten", "särskildt ordet 'den förförda' skulle jag vilja *plöcka fjädrarna af*" och (om fruns älskare, den franska "vännen i huset"): "Det är fint att vara krambodstjuf, bara en sådan der liten varelse af kött och blod *puppat in sig* i varorna först." Nej, det var något annat, som gjorde henne förstämnd, det var den sinliga njutningen af tillvarons glädjekällor, som nu från konstnärslifvet i Paris kom inströmmande på henne, som kom henne att darra; om man i figurlig mening får bruka

ett sådant uttryck: hon hade kommit för sent till världen. Ungdomen satt kvar, brusande i hennes hjärna, glödande i hennes fantasi, livvets rikedomar utbredde sina häfvor frestande inför henne. Måhända var der ock en frestare, som stod bredvid och sade: Allt detta vill jag gifva dig, om du...

Vi veta ingenting med bestämdhet derom, vi veta blott, att inträdet i världslivet för en ensling som hon måste kännas på en gång som vemod och lycka, den vemodsblandade lycka, som all beröring med livvets brokiga mångfald innebär, begränsad som den är af vårt väsen "skört som glas." I njutningens öfvermått ligger dess död, och den som kan känna som skald, har också förmågan att erfara lidandet af sin begränsning mer än någon annan. Dystert och hopplost klingar därför emot oss ur denna självbiografi förgängelsens lagpredikan, uppblandad med den ljusa stämningens vårtoner. Från Paris heter det: "det brokiga lifvet här nyttar mig icke. Det är som om det icke ens unnade en rätt att dö." Deremot en annan gång: "Det stora fria lifvet här är min värld. Om jag skall läkas, så blir det här. De sista dagarna ha varit härliga. Konstnärslif, sommarsol."

Vi taga ett långt pinsamt afsked af henne, ty hon likasom försvinner småningom, tillviftande oss sitt farväl många gånger utan att kunna besluta sig, i sista ögonblicket ännu sträfvar hon emot, vill hon och vill hon icke, och dock — det måste ske. "Världen är så stor och vid och tyst, och jag är bara en liten myra, som kraffat mig trött bland de andra. Men ett eller två strån skall jag orka dra fram ännu."

Och nu frigöres hos henne på en gång barnet och den mogna kvinnan, och blid ömhet talar nu t. ex. ur beskrifningen på de gamla arbetsutfarna gummorna, som hon ser i en fransk kyrka. Vi förstå, att det är dödens närhet, som ge dessa sista sidor deras vecka enkla tonfall, deras upphöjda lugn. Och hvilken förklarad dager får icke detta stränga ansigte, så som vi skåda det i fantasin och minnet, när det på detta sätt upplyses af ömhetens solsken eller glädjens glittrande skimmer lyser fram ur det klarbruna ögat. Man tycker man mins henne, när man läser dessa bref, så som man aldrig förr sett eller förstätt henne. Det förklarande ljuset är der. "Hemlös fågel, vingstäckt fågel! — — Ja men kanske kan det komma en tid, när du får trycka dig in i ditt bo — — — och då du också är fri!"

Det är därför vi tacka herr Lundegård, att han, hennes bäste vän, gifvit oss, hennes många närmare och fjärrare vänner, detta kära minne, ty det har visat oss i detta dådlöshetens och det tarfliga skvallrets hjärtlösa och märglösa tidehvarf bilden af en kvinna, som egde både märg och hjärta.

Victoria Benedictsson klagade ofta, att hon icke hade fått talets gåfva. Åh denna talets gåfva! hon skulle i stället ha varit glad, att hon icke egde den. Ty derigenom samlade sig hos henne med en länge instängd bergflods kraft element, som, samlade, bildade sig till lefvande karaktärsfulla bilder. *Den Bergtagna*, hennes posthuma stycke, är troligen en bland de helgjutnaste dramatiska skapelser, vi ega på vårt språk. Jag talar här icke om spelbarheten, det förefaller mig nämligen, som om stycken som dessa ingenting vunne på att komma i beröring med ett förflackande rampljus och en äfventyrslysten publik. För öfrigt torde, om försöket gjordes, stycket hålla provvet äfven i detta afseende. Styckets förtjänster äro lika stora, antingen man betraktar karaktärsmålningen eller konfliktens utveckling. Ämnets oerhörda svårigheter äro öfvervunna med nästan lekande lätthet. Och här torde det böra erinras, att sannolikt den medarbetare, hon valt, får dela mycket af äran, fastän *huru* mycket är och torde förblifva en hemlighet. Hr Lundegård har nämligen förklaradt sig icke ämna röja, hvad som är hans i detta samarbete.

I "den Bergtagna" skildras ett stycke lif, helt och hållet lösryckt från de konventionella reglerna, en själsstrid, der hedern för en ung kvinna står på spel. Denna kvinna, Louise, har Antigonekaraktärens beryktade grunddrag: "ej för att hata men att älska föddes jag" (jfr sid. 92 Ernas ord: "när man kan hata kan man också lefva" *Louise: "det kan inte jag"*). I många af sina själsegenskaper står hon tvefvelsutan sin författarinna nära, så i den blandning af egoism och icke-egoism för dem hon älskar, som tycks utgöra bådas djupaste originalitet. Ej stämmingsmänniska, men den djupa känslans människa är Louise, ej med konstnärens förmåga att kallt objektiviera men med sin oändliga rikedom på starkt kända intryck just en läckerbit som modell för en konstnär att "använda."

Och — en konstnär träffar hon också, en man, hvars väsen är flyktighet, hvars lif är njutning, parad med själfbeherskning, men som lefver på och af och i stundens stämningar, hvars valspråk är *leben und leben lassen*, alldeles obekymrad om konsekvenser, framtid, principer, romantiskt suverän, ett mönster af fint lefnadsvett, en gunstling hos alla.

Det är ingen förförelse i vanlig mening det här är fråga om, ingen öfverumpling, det säger han själf ifrån från början. Snärjer han henne eller icke? Alldeles som man tar det. Det är något af monster i denna af kyla och eld sammansatta Don Juan, men han har en farlig tjusning, ty det är ingen hård man. Och detta kommer fram i små successiva drag så mästerligt, att vi börja med att hata men sluta

med att nästan förlåta äfven honom. Ty vi hafva alla känt denna förbannelse, som vidlåder äfven lifvets högsta goda och som han här så värtaligt utvecklar, den förbannelsen, att allt egande, *äfven* kärleken, *äfven* den kärlek som man icke ville för något pris byta bort, att den är ett band, ett stängsel äfven den. Detta *är* en sanning, ehuru det naturligtvis icke utgör något skäl att utbyta enheten mot mångfalden. Alland deremot anser det icke blott vara sant men också ett skäl. För honom existerar naturligtvis intet sådant som lifssorg, som otröstlighet, och så lifligt är han skildrad, så personligt äro vi med, att vi känna oss frestade att tillropa honom: akta er i er egen konstns intresse, hr konstnär, att icke under denna jagt efter stämningar ni själf förlorar hvarje stark känsla och er egen kraft att känna och dermed äfven skapa intensivt går förlorad.

Hon går in på dessa vilkor — intet kontrakt, ingen trohet — men efter hård strid. Kanske hoppas hon att kunna eröfra honom. Det visar sig vara en omöjlighet. Och det är i känslan af sin vanmakt att kunna hålla honom kvar hon slutar sitt lif i förtid genom att gå och dränka sig. Men hur denna slutscenen är målad! Hur denna själsvånda är barnsligt storartad! Hur hennes sätt att böja sig för honom i det sista som den, hvilken har rätt att ta hennes lif, därför att han är så stor, hur detta liknar martyrens tro på heligheten hos den Molokskoloss, som tar emot jublande offer i sitt glödande sköte.

Och utgångspunkten för denna upplösning är i sanning ett mästerprof på förf:s konst. Alland har i tysthet, inspirerad af sin kärlek, fullbordat ett mästerverk. Det heter *ödet* och framställer detta under gestalten af en gammal kvinna. Vid hennes fötter ligger utsträckt på en klippa invid hafvet en ung kvinna liflös, i hvilken Louise igenkänner sig själf. Det är den sublimes storheten i detta mästerverk, som uppenbarar en oändlig rikedom hos sin skapare, som krossar Louise. Denna geniets väldiga kraft får icke hämmas tycker hon, elden behöfver förtära för att icke dö, han är ett af dessa med naturens elementära krafter beslätade väsen, som *måste* ödelägga. Det är en ny öfersättning af Goethes violblomma, som säger, när flickan trampade henne till döds:

Und sterb' ich denn, so sterb' ich doch
Durch sie, durch sie
Zu ihren Füßen doch.

* * *

Det skulle kunna finnas mycket att anmärka mot "den Bergtagna"; skildringen af artistlifvet är alltför groft hållen, den är om också i

mycket sann, ensidig och öfverdrifven, finare element finnas nog i detta camaraderie trots allt själfsvåld, en sådan lifshistoria som Earnas står nog också på gränsen till det onaturliga och styckets hjälte och Don Juan får ibland en anstrykning af affärsmässighet, som gör att han förefaller nästan som en kringresande profryttare i den erotiska gross-handelsaffären. Allt detta kan dock icke beröfva arbetet dess karaktär af djupsinnig och kraftig själsmålning, och vi hafva hellre än att fästa oss vid felen önskat framdraga det positiva.

Men en mera djupgående anmärkning torde kunna göras mot själfva teckningen af Louise. Framställes icke hennes utveckling nära nog som normal, hennes fall nära nog som naturligt och nödvändigt, och är icke detta en farlig tolerans eller snarare bevisar icke detta hos författarinnan själf brist på blick för denna naturs egenhet, det som gör henne värnlös och kommer henne att sluta olyckligt? Hon handlar på fullt allvar så som den romantiska unga flickan plägar drömma i fantasin, men hon är ingen sådan utan en realistiskt tänkande kvinna, som trots all erfarenhet och med klar insigt om följderna spelar udda och jämt om sin själfaktning och sitt lif.

Det är i författarinnans egen själs historia, sådan den är framlagd i hennes bref, vi tro oss finna förklaringen härpå. Hennes själfbekännelser visa oss henne som nästan uteslutande upptagen af sig själf — intrycket af hennes eget jag förföljer henne. Det är icke hvad vi kalla fåfänga — få människor hafva varit så befriade från den naiva fåfängans själfbelåtenhet som hon — men det är en slags hårdhet mot yttre inflytelser, en oemottaglighet för enkla och hvardagliga fröjder, en brist på mjukhet, ett högdraget allvar, som tvingar henne att vara sig själf nog, tvingar henne att stå som åskådare utan att kunna ge och mottaga sällskapsglädjens småmynt och som gör att hon fordrar för mycket af lifvets förhållanden. Själfständigheten är för stor, karaktären för seg, individualiteten för outplänlig för att icke hennes öde skall bli tragiskt, hennes ensamhet omöjlig att häfva och hennes inre lif blir ett själfskapande, som slutligen förstör henne. Fast hennes meddelsamhet är nästan sjuklig, håller hon sig ängsligt ifrån alla fordringar och skuldförbindelser i vänskapsväg som för en olycka. Ligger häri möjligen medvetandet om att en sådan natur icke ger sig utan att bli kufvad och kanske krossad, såvida den icke själf förtrycker? I så fall är Louise endast den romantiserade bilden af författarinnan själf i en situation, som hon fruktade. Hon är ju just den, som af kärleken kufvas och krossas, hvars känsla stiger så öfver alla bräddar, när hon en gång ger sig fången, att hon ej längre bryr sig om något, gör

det vidunderliga som det mest hvardagliga och offerar sig med en fanatikens blinda lydnad.

Hos Ernst Ahlgren fans både okänslighet och passion, både antik stoicism och modern romantik, och denna dubbelhet, denna blandning förlänar hennes lifs historia ett eget intresse som bäst visar sig i arten af det inflytande, hon numera utöfvar. Den uppmärksamhet, som kommit henne till del, är något för våra förhållanden särdeles ovanligt, och ännu besynnerligare är det, att medan hon på vissa håll blifvit föremål nästan för en kult, bedömes hon på andra med nästan fanatisk hätskhet. Hon lockar med gåtans makt och både tjusar och stöter bort som ett af dessa folksägnes sagoväsen, hvilka stå på gränsen mellan naturvärlden och människovärlden och hvilkas öde är, att de icke kunna blifva fullt människor utan att förgås.

Sommarhvila i Westerbotten.

Granhult i 9 Juli 1890.

Kära lilla gudmor!

Här är jag nu hos dig igen för att, enligt löfte, berätta dig litet om mitt sommarlif i Westerbotten. Först några ord om själfva resan hit upp. Väder och vind voro mig bevågna, alla dina olycksprofetior om den långa sjöresans besvärligheter kommo således alldeles på skam. Resan blef i stället början till den af vår snälle doktor X**** förordade helsokuren, afsedd att hvila upp mitt, genom ensidigt tankearbete ansträngda hufvud och nervsystem. Hvad sjöresan grundlade har nu 14 dagars vistande i min kära barndomsväns hem fullföljt. Ett lämpligare sanatorium kunde jag aldrig kommit till. Boningshuset ligger midt i en doftande barrskog, belägen vid en vik af Bottenhafvet. Och dertill finner jag mig försatt i en helt annan omgifning med intressen fullkomligt olika dem, bland hvilka jag i Stockholm rör mig. Der lefva vi som du vet, ett slags intellectuellt "high life", hvaremot här föres ett friskt, brusande praktiskt lif. Lätja är här liksom i vår Stockholmskrets ett okänt begrepp, mitt värdfolk, man och hustru, äro mycket lifliga och verksamma naturer, hvilket synes smitta både människor och djur i deras omgifning. Ordning och skick är här med allt, men ingen kontemplativ ro och få eller inga intressen utöfver de ofantligt mångahanda, som följa ett väl skött landtbruk beläget vid så nordlig breddgrad som här. Ty du skall

veta att med jordbruk här uppe följer ock den oro och omtanke, som frostnätter, ogynnsam jordmån, torka och gräsmask föra med sig. Här slår det ordet sällan in att "hvad man sår, det skall man ock uppskåra." De lofvande sädesfälten måste ofta afmejas i förtid och gräset användas till grönfoder.

Husets herre och fru äro stora djurvänner, och det märkes på allt. Hästar och kor, väl skötta, fullgöra med nit sina skyldigheter. De, såväl som alla djur, till och med kanariefoglarne, hönsen och påfåglarna, propagera sig märkvärdigt. Två påfågelsfruar ligga för närvarande på 13 ägg; till lycka för innevånarnes å Granhult öronhinnor är det dock föga troligt, att så många ungar uppnå mogen ålder. Det är endast värdfolket själfva, som äro nekade familjelycka. Min vän fru^{*} Torborg slösar i stället sin ömhet på allt, som spirar och har lif omkring henne; särskildt i trädgården framälskar hon med sitt arbete och sin outröttliga omtanke hardt när det otroliga ur den karga jordmånen. Hennes köks- och prydnadsväxter presentera sig i ett sådant skick, att resande, som besöka stället, oftast fråga hvarifrån man fått en så ypperlig trädgårdsmästare, ej anande att den glada, behagliga värdinnan med en sin jungfru och en tillfällig kvinlig hjälp utför allt trädgårdsarbetet.

I salongen fins en liten vrå, som den skämtsamme herrn i huset^x kallar "min lilla gummas högfärd". Der förvaras en ganska rikhaltig samling medaljer, vunna af den driftiga husfrun vid åtskilliga landbruksutställningar för smör, höns och rotsaker.

Då mitt värdfolk oftast äro på rörlig fot, så sitter jag långa stunder och läser eller syr på verandan, och befinner mig der liksom Kraka vid ett intressantare tillfälle, hvarken ensam eller i någon människas sällskap, men uppvaktas af två stora, väl educerade hundar, som gå så långt i sin artighet, att de sitta rakt upp på hvar sin sida om mig på soffan, der jag har min plats. Jag skulle önska, att lilla mor kunde se denna kontemplativa grupp, den enda på hela Granhult som ej är ständigt i rörlig verksamhet. Du skulle se Hektor med sina kloka ögon fästade på min bok som förstode han dess tankedigra innehåll eller Liss snappa efter flugorna, som störa mitt arbete. Det vore ett motiv att fresta själfva Herr Liljefors' ritstift.

Smittad också jag i viss grad af det rörliga lifvet omkring mig har jag för sommaren åtagit mig att vara hönspiga. Mina första besök i hönshuset, (som i förbigående sagdt är ett mönster i sitt slag) framkallade ett sådant hiskligt uppror och kackel bland dess bejädrade innevånare, att fru Torborg kom nedspringande helt bestört i tanke att räfven var der och ställde till blodbad.

* Fru Emilia Kjellin f. Westhult = fru Thorson

x Landtbrukssocieteten Kjellin

Så småningom förvärfvade jag emellertid nödig *savoir vivre* för att på ett värdigare sätt utföra mina nya pligter, och om du nu såge mig, skulle du kunna tro, att jag i all min tid varit hönspiga.

Så der ungefär gå mina dagar, afbrutna af ett och annat besök, någon utflykt eller skogspromenad. En ganska egendomlig färd, som fru Torborg och jag gjorde häromdagen skall jag tala om. Målet var ett laxfiske vid elfven, der familjens vinterförråd för nedsaltning skulle beställas. Då körvägen till platsen var öfver en mil lång, beslöto vi oss för att gå dit "fågelvägen". Den förde genom en öröjd skog, der inga trampade stigar funnos. Till vägvisare valde vi en gammal gubbe, som i tjugu år bott som eremit i ett slags jordkula, som han själf inredt åt sig i nämnda skog, der han lefver af att "snara" harar och fågel. Högst egendomlig var den gamle att skåda och ännu egendomligare att höra på. Själf såg han ut som ett troll och berättade med full öfvertygelse, att han flera gånger sett troll "på skogen", hvilka tedde sig som fruntimmer, som sutto och kammade sitt hår, men upplöstes och försvunno, när gubben ville göra deras närmare bekantskap. I skogen var gubben som hemma hos sig; han kände snart sagdt hvarje träd och buske och alla möjliga gömställen för skogens djur, hvarföre halt esomoftast gjordes, för att vi måtte se, hvarest räfhonan i fjol hade sitt tillhåll, eller platsen mellan ett par buskar der gubben "snarat" två harar på en gång.

Med fru Torborg är gubben öppen och meddelsam, och som han är hennes skyddsling om vintern när jagten slår fel, råder mellan dem båda det bästa förhållande. Konversationen pågick oafbrutet, men då den fördes på Westerbottens dialekt, måste jag esom oftast bedja min vän tolka innehållet. Vi klevo öfver berghällar och moar och fingo gå betydliga omvägar för att ej råka in i bottenlösa myrar. Då och då förnummo vi ett egendomligt brakande bland grenarna, der skogen var som tätast, och öfver våra hufvuden susade då de tunga vingslagen af en uppskrämd tjäder eller annan skogsfågel. Barrskogen doftade härligt, likaså linnéorna, som i mängd vuxo på tufvorna. Det är något riskt och ursprungligt i en sådan skogsvandring, man känner sig likasom närmare naturens hjärta, själf en del af det stora hela, nära beslägtad med myror, skalbaggar och allt lefvande.

Efter en god halfmils "klifvande" upp och ned ankommo vi till ort och ställe, blefvo väl emottagna af laxfiskarne, åtta härdige Westerbottensbönder, som just skulle fara ut och draga noten, hvarföre vi straxt satte oss i båten och foro med. Du kan ej tro hvad det var egendomligt och roligt att se när noten drogs upp och de stora vackra fiskarne följde med. Behändigt kastades de in i vår båt der de, efter

några fåfånga kraftprof med sina stjärtar, resignerade och fördes till ett blockhus, fyllt med stora isstycken, der de förvarades tillsammans med ett par tjog sina likar för att sedan i sällskap gör resan till Stockholm.

Vår dag, som börjat så lifligt och friskt, höll på att få ett tragiskt slut. På laxfiskstationen fingo vi låna en liten smal, snipig båt med plats för tre personer, hvarföre vi, rodde af vår sextiotreårige skogsgubbe skulle "pallra" oss upp ett stycke för elfven till ännu ett laxfiske, deri familjen på Granhult hade del. Komna ett godt stycke ut på elfven öfverfölls fru Torborg af ett plötsligt illamående, som yttrade sig så, att hon ville svimma. Då hon satt ytterst i fören på den snipiga båten, skulle en häftig rörelse af hennes rätt korpulenta kropp otvivelaktigt kommit båten att kantra. Situationen var ytterst betänklig. I min förskräckelse bara ropade jag oupphörligt: "Kära, svimma ej förrän vi komma i land, hör du, ej förrän i land." Detta tycktes verka som en besvärjelseformel, ty just som båten lade till vid stationen svimmade fru Torborg af. Bestörtningen och välviljan var stor bland de hyggliga fiskarne, som alla kände den raska fru Torborg från Granhult. De buro henne varsamt upp på stranden och lade henne på kuddar, som de hemtade från sin barrack. Sedan jag baddat hennes tinningar flitigt med elfvens kylande vatten kvicknade hon snart vid. Antagligen hade den ansträngande skogspromeneden i förening med någon förkylning, ådragen bland laxarne i blockhuset, vållat det plötsliga illamåendet. Det var endast hvila som behöfdes och efter ett par timmars rast fortsatte vi färden.

Det var dock ej utan bäfvan vi åter stego i båten tillika med sex laxar för att af vår gubbe låta ro oss två timmars väg på den strida elfven. Enligt öfverenskommelse skulle vi derefter hamna på ett litet jägmästarboställe hos fru Torborgs bror, hvarifrån senare på aftonen hästar från Granhult skulle föra oss hem. Det var med en obeskriflig känsla af trygghet jag åter satte foten på terra firma, ty senare delen af vår färd med sin ängslan och oro hade hårdt medtagit mina krafter. Efter en bastant måltid och ett godt glas vin kände jag nu åter mina lifsandar i jämnvigt, och fru Torborg, alltid verksam, slöt sin dag med att tillse den medförda laxens insaltning för brodrens ungarlishushåll.

*

*

*

Så långt hade jag hunnit i mitt bref, då rullandet af vagnshjul åtföljdt af lifligt hundskall kom mig att se ut, — — och först nu efter 14 dagar, sitter jag här och språkar med dig igen. Hvad som

vallade afbrottet var, att in på gården körde ett sällskap jägare, åtföljdt af sitt hundkoppel. Bland herrarne igenkände jag vår vän, jägmästaren, den korpulente major M*** samt gamle korporal Flinta, traktens väldigaste Nimrod, lika ryktbar för sin huddressyr och sina tokiga jagthistorier, som för sina mästerliga skott.

Min första tanke var: "hvad i all världen skall Torborg taga sig till med allå dessa människor midt i middagsstunden, upptagna som hon och hennes jungfrur äro af "storbak". Till all lycka gjorde herrarne ej min af att stiga ur, både hundarne och de tycktes otåliga att fortsätta färden. Sedan de enleverat herrn på Granhult med sig bar det af i stor fart ned genom björkhagen, der vägen kröker sig mot stranden. Inom kort förkunnade skott på skott, att vassens fredliga innebyggare, vildänderna, fingo bita i gräset.

Småfunderande än öfver människornas grymhet och än hur godt stekta andungar med persilja och gräddsås smaka, fick jag plötsligt för mitt minne en af de första aftnarna jag tillbringade på Granhult. Det var vid solnedgången, jag hade rott ensam ut längs stranden och njöt af den vackra aftonen. Det var nästan vindstilla. Små skära och violetta moln summo vid horisonten; björkarne sträckte sina hängen ända ned i vattenbrynet för att kunna spegla sitt fina löfverk och sina hvita stammar i djupet. En och annan fisk hördes slå i vattnet, och detta jämte plaskandet af mina egna åror var det enda ljud som störde tystnaden. Snart lade jag upp årorna och lät båten glida fram, för att ej störande ingripa i denna naturens sabatsvila; men "rapp, rapp" hördes det i vassen, och fram sam andmamma, omgifven af en talrik familj, lugn, säker och lycklig, som vore hela hafvet hennes rike — — och nu! — —

Här afbröts min tankegång af fru Torborgs raska stämma, som ropade: "Kära Yrsa, nu äro goda råd dyra. Klockan 5 hafva vi hela jagtsällskapet här tillbaka, inalles 10 personer, antagligen alldeles ut-hungrade; hvad skola vi hitta på åt dem? Om bara inte den finsmakaren major M*** vore med och om det inte vore ogörligt taga pigorna från baket, så skulle det gå som en dans, — men nu!"

Efter litet funderande förkunnades dödsdomen öfver ett dussin kycklingar och beslöts, att alla disponibla krafter skulle tagas i anspråk för att tillreda måltiden. Pro primo skulle de aflifvade kycklingarne tillredas i köket, svamp samlas i skogen och jordgubbar plockas ur trädgården. På min lott föll att bearbeta jordgubbslandet, detta under förmodan, att jag bättre skulle reda mig der än om verksamheten koncentrerades på köksgöromålen. Sagdt och gjordt. När gästerna efter lyckad jagt återvände, voro alla spår af vår brådska

försvunna. Under rönnen på gården (platsen vald för att herrarne skulle känna sig ogenerade att uppträda i sina "vadar-kostymer") stod ett väl försedt middagsbord. Fru Torborg var som alltid den aldri behagligaste värdinna. Dalkullan Greta, iklädd sin leksandsdrägt och i hast förvandlad från ladugårdspiga till taffeltäckare, ombesörjde, biträdd af lille "getar-Kalle", serveringen. Stämningen var den angenämaste. Först sent i den ljusa sommarnatten skedde uppbrott.

Vid afskedet tog en af gästerna, doktor Y**, ett bestämdt löfte af värdfolket, att de tillika med sin stockholmsvän skulle gästa hans 10 mil härifrån belägna hem. Då det allt sedan min hitkomst talats om en utflykt för att visa mig litet af landet och folket så uppgjordes att resan skulle företagas påföljande vecka. När dagen för den berämnade färden var inne befans det likväl ogörligt för herre och fru att samtidigt lemna hemmet under pågående höbergning. Det blef derföre endast fru Torborg och jag, ledsagade af kusken Blomberg, som, instufvade i hennes egen lilla "trilla", förspänd med "Dukat" en vacker norsk häst, födelsedagsgåfva till fru Torborg från hennes man begåfvo oss i väg en vacker morgon klockan 6. Dagen var solklar, vägarne ypperliga; ett litet duggrejn under natten hade bundit dammet, så det var riktigt behagligt att färdas. Vid åttatiden nalkades vi staden Umeå efter att hafva genomfarit en tätt bebyggd trakt, förbi sågverket Baggböle och prestgården, der skalden Grafström lefde och diktade. Staden, eller rättare sagdt dess ruiner efter branden 1888, gjorde ett sorgligt intryck, som dock mildrades af fru Torborgs lifliga beskrifning på de uppoffringar och det arbete man ålagt sig för att åstadkomma ett nytt Umeå. Så omtalades hur man gjort sitt yttersta för att skaffa medel till uppbyggande af läroverken, stadens lifsvillkor, hur en stor donation gifvits för en ny kyrkobyggnad m. m. Midt ibland ruinerna stod stadsparken, frisk och grönskande. Här vallfärdade vi till den enkla minnesvärd, som omtalar, att här aftackade och hemförlofvade general von Döbeln den sista svensk-finska förenade hären. Monumentet, som prydes af en medaljongbild af "den lille mannen med band om pannan", står omgifvet af vackra blomsteranläggningar, i den vidsträckta parken, genom hvilken täcka gångstigar, beskuggade af hägg och rönn slingra ned mot elfven, Från Döbelns monument gjorde vi en afstickare in på den närbelägna kyrkogården till Duncers graf, der vi funno några halft förvissnade kransar kvarliggande sedan den 5 Juli, då unga damer egnat hjälten denna minnesgård.

Snart lemnade vi Umeå med dess vemodiga minnen bakom oss. Dukat förde oss raskt genom den glest bebyggda trakten förbi en och

annan rödmålad stuga, utanför hvilken klarögda barnungar, vallande små fjällkor, tumlade i gräset. Korna äro utan horn, helt hvita och med nosar så skära och hvita som våra maiden-blush-rosor. De tillhöra, enligt fru Torborgs uppgift, en inhemsk race, som synnerligen väl lämpar sig för klimatet häruppe. Vid 12-tiden stannade vi vid en liten stuga. Vi voro nu hos den s. k. "sylt-Sofia", der vi bestämt oss för att hvila ut ett par timmar. Husets prydliga utseende, det friska granriset utanför dörren, de luftiga gardinerna och lackviolerna i fönstren lockade helt inbjudande att stiga in. På tröskeln mötte oss Sofia; hon är hvad folket här kallar en "gam' jänta", men dock en ovanlig sådan, som köpt grund och byggt sin stuga för medel hon förvärfvat på att sylta och safta hjortron och åkerbär på beställning af handelsmännen i staden. Hon försörjer nu sig och sin gamla mor med detta och väfnad. I stugan satt gumman och spann lin, så fint, att jag aldrig sett maken. — Sofia bjöd på den raraste sylt med grädde och omtalade med en viss själfkänsla, att hon syltat åkerbär åt "själfva kungen". Hon var öfverlycklig att hafva så "stort" främmande som fru Torborg från Granhult. Sedan Dukat och vi förfriskat oss af den medförda provianten, fortsattes resan för att i god tid hinna fram till X gästgifvaregård, der vi tänkte tillbringa natten. Sedan vi passerat det minnesrika Säfvar ville vi bese passet vid Djäkneboda och träffade der en gumma, som berättade åtskilligt från kriget, som ännu lefver i folkets minne. Så förtäljdes än i dag med en viss bitterhet hur ryssarne, utan motstånd, trängt igenom passet, och hur generalen (Döbeln) senare med harm utbrustit: "ett sådant pass hade en kätting med en kvast kunnat försvara!"

Gummans historier från det förflutna påminde mig bjärt om den framtidsbild, som den lilla boken "*Huru vi förlorade Norrland*" skildrat för mig. Jag ville tala med min vän om den, men den var henne okänd. Hon hinner icke läsa mycket, den goda fru Torborg, och delar kanske det ödet med många af sina, i den praktiska verksamheten helt uppgående landsmaninnor.

Försänkt i allvarliga tankar färdades jag tyst genom vida skogs-trakter och glest beväxta myrar samt långa sträckor, der skogsköflarens yxa skoningslöst farit fram. Vattendragen voro fulla med timmerstocar och här och der förnams ljudet af ångsågens rastlösa arbete.

Ändtligen klockan nio togo vi af vägen till gästgifvaregården. Men när vi körde in genom grinden till den stora, gräsbevuxna gården, tog Dukat ett väldigt snedsprång, som kom mig att förskrämd undra hur det var möjligt att både vi och trillan och grindstolpen kunnat undgå att krossas. Men knappt hade denna tanke flugit genom

min hjärna förr än jag greps af en ny skräck, i det jag märkte att vi befunno oss midt i ett resande cirkusmenageri på väg till marknaden i B. Det var åsynen af en stor "Nalle", som så förskräckt vår eljest så lugne och dygdige Dukat. Gården var belamrad med packlärar, burar med djur, apor fulla af upptåg, svarta och hvita pudlar, bundna i länk m. m. Ej synnerligen nöjda med det blandade sällskap vi råkat uti, funno vi situationen allt annat än behaglig, när vi erforo att alla rum för natten voro upptagna af marknadsresande handelsmän. Sedan fru Torborg en stund rådpläгат med den myndiga gästgifvarfrun, beslöts att ridande bud skulle afgå till skollärare Bergs $\frac{1}{4}$ mil bort belägna hem, med förfrågan huruvida man der kunde och ville herbergera två husvilla damer. Under afvaktan på svar intogo vi vår kvällsvard, förargade oss öfver flugorna i stora gäststugan och fördrefvo tiden med att betrakta kejsar Nicolaus och landshöfding W., kung Salomo och drottningen af Saba, samt diverse annat notabelt folk, som hängde kring väggarne. Tobaksrök och högljudda röster trängde allt mer och mer in från grannrummet, och innerligen glada blefvo vi när budet återkom med helsning, att vi voro mycket välkomna till skollärarens. Inom kort befunno vi oss i ett trefligt gästrum, der snöhvita bäddar inbjödo till välbehöflig hvila.

Vid full dager följande morgon framstod Ljunghem som ett riktigt täckt litet ställe. — Jag öfverraskades af att finna anordningarne inom och utom hus bära en prägel af odlad smak, jag skulle vilja säga själsfnhet, som jag ej väntat i dessa obygdor. Vål skötta, rara blommor, ett välförsedt bokskåp, innehållande urval af våra svenska skalders, Olof Eneroths skrifter m. fl. samt, om jag ej missminner mig, af Tauchnitz-editionens välkända exemplar. Ett godt pianino med välförsedd nothylla, tidningar och goda tidskrifter voro saker som jag i hast uppfattade vid inträdet i sällskapsrummet. Ännu mera öfverraskande var det att göra värdfolkets bekantskap. Hon såg ut att vara en medelålders kvinna men hade kvar ett ungdomligt uttryck, sådant som ibland framträder hos mycket själfulla eller mycket lyckliga kvinnor, hvilket gör, att män tvekar om deras ålder; hon hade något på en gång distingueradt och hjärtligt i sitt väsen, som verkade ytterst tilldragande. Han tycktes synbarligen något yngre än sin fru, hade vid första beröringen något stelt och afmätt i sitt väsen, hvilket dock försvann, då han började tala. Han yttrade sig lätt och otvunget med lefvande intresse för Norrlands framtid, dess stora, naturliga rikedomar, som endast väntade på kraftiga viljor och armar för att blifva fruktbarande, samt om skolan och dess uppgift för folkets och landets framtid, m. m. När vi vid tolf tiden lemnade vår tillflykt, medförde vi det

intryck att hafva gästade två lyckliga människor och hafva sett ett aldra som täckaste hem.

Fru Torborg smålog åt min förtjusning öfver besöket och berättade parets historia. "Hon var en vacker och omtyckt prestdotter, han bondson i fadrens församling. Som barn hade de lekt tillsammans, som unga hade hans känsla för lekkamraten vuxit ut till en djup, svärmisk kärlek. Så hade de skiljts åt; hennes far dog, hon flyttade med sin mor till staden, blef fjäsad och omtyckt; efter några år dog äfven modren, lemnande henne i goda ekonomiska omständigheter, men utan lefnadmål. Då möttes barndomsvännerna igen, han hade tagit skollärare- och organistexamen och bjöd henne sitt varma, rika hjärta och sitt nybyggda hem. Så blefvo de ett par. — Men du må tro att umgängesvännerna i staden funno henne förunderlig, som ej föredrog att stanna bland dem och deltaga i deras förströelser. "Hvad säger du nu om idyllen?" slöt fru Torborg, och jag frågar: hvad säger du lilla gudmor?

Till historien hör, att den forne bondgossen lär vara en ypperlig skolman och i dagarne nämnes till folkskole-inspektör.

Allt som dagen framskred blef bettan besvärlig. Vi kommo ej fram förrän på eftermiddagen då vi på det hjärtligaste välkomnades af vår jovialiske doktor Y, och hans vackra, unga fru. I deras behagliga hem förflyto sedan dagarne angenämt, med omväxlande roddurer, aborrmotning och musik. Doktorn har en vacker baryton och hans fru är skicklig pianist. Intresserad trädgårdsodlare, var han förtjust att få visa fru Torborg sitt s. k. "experimentalfält". Inom hus odlar han uteslutande rosor och cactéer i en mängd varieteter. Han är född norrländing; hon är från mellersta Sverige, sina föräldrars enda, bortklemade barn. De skära skarpt begränsade rosorna på den blonda unga fruns kinder antyda att hon väl får omhuldas för att slå rot här. — — Hon har svårt att finna sig med människor och förhållanden häruppe. De äro gifta sedan två år. Hennes man behandlar henne som ett älskligt, bortskämdt barn och hon återgäldar hans kärlek med smeksam ömhet. Sällan har jag sett en så bräcklig och en så kraftfull varelse förenade.

Dagen innan vi lemnade doktor Ys hem gjorde vi en utflykt till **fors sågverk, der disponenten firade sin födelsedag med bjudning för sextio personer. Här blefvo vi i tillfälle att erfara något om den storartade norrländska gästfriheten. Som anmärkningsvärdt vill jag omtala, att sedan kaffet druckits gingo några af gästerna ombord på en timmerflotta för att på så sätt forslas fram till ett vackert vattenfall. Under den egendomliga seglatsen sjöngos kvartetter och dracks

champagne. Doktorn, som var vid ett sprittande muntert humör, höll tal både på vers och prosa för födelsedagshjälten, för fru Torborg, som han kallade: "nordlandets sköldmö" och för mig, som fick heta: "söderländskan i norden". Vid tiotiden serverades soupén; att beskrifva allt hvad der uppdukades går öfver min förmåga; vare det nog sagdt, att doktorinnan och jag räknade trettio olika varma och kalla rätter på förbordet, innan man kom till själfva soupén, som var relativt enkel.

Dagen efter stora festen anträdde vi återresan hem. Den glade doktorn till häst, eskorterad af sin stora lapphund, följde oss en half mil på väg. Det gjordes upp, att hans unga fru skulle gästa Granhult ett par veckor, under det han skulle bevista ett läkarmöte. "Jag skall säga Er", tillade han skälmaktigt blinkande åt mig, "att sammanvaron med fru Torborg har på vissa somliga samma verkan, som en sèjour vid järnkällorna i Ronneby."

Då vi närmade oss hemtrakten upptäckte fru Torborgs alltid vaksamma öga en liten muntert hoppande kalf. "Håll in hästen, Blomberg", utropade hon, "och spring så ned till stugan och hör om kalfven är till salu." Snart kom djurets egare ned till vagnen med sin kalf, uppgaf priset men förklarade sig ej kunna forsla honom till Granhult. Fru Torborg kastade på mig en lång, frågande blick.

"Du måtte väl aldrig ämna taga kalfven i din fina vagn", sade jag, "det vore nästan för stor ära för honom att åka, körd af kusk i livré — för att nu inte tala om min nya klädning."

"Sjåpa dig inte, kära Yrsa", invände min vän skrattande, "vi låna en säck och stoppa honom i, och du skall få se huru behändigt vi knyta den om halsen så bara hufvudet blir fritt." Beslut och handling! Kalfven instufvades under fotsacken och röjde endast då och då sin närvaro genom ett underjordiskt stönande.

Helt nära Granhult mötte vi en suflettvagn, som befans innehålla en bekant generaldirektör, stadd på inspektionsresa. Helt lifvad af att igenkänna fru Torborg, hvars hem han ofta gästade, gjorde han tecken åt sin kusk att stanna, och så pågick en stunds liflig konversation.

"Det var då väl att kalfven hade vett att tiga", sade jag och drog en lättadens suck, då vi foro vidare.

"Vett! Jo, det ska du tro. Jag fick ju hålla min hand i munnen på honom för att han ej skulle blanda sig i samtalet", upplyste fru Torborg.

Vid hemkomsten funno vi herrn på Granhult helt upplifvad af festligheterna för de resande riksdagsmännen, höskörden riklig och väl bergad, påfågelungarna kläckta och hundarna tjutande af återseendets

glädje. Sedan några dagar går allt sin jämna hvardagsgång. Oftast sitter jag på den skuggiga verandan med min vanliga uppvaktning, dock följer jag ibland för omväxlings skull mitt värdfolk på långtur kring de vidsträckta egorna, lyssnande till det lifliga äkta parets kamratlika diskussioner, vare sig de gälla pågående eller föreslagna nyodlingar, bästa utsädeshafren, nyaste korfmaskinen eller fruns nyköpta hatt.

Så här förflyter nu mitt lif häruppe. I september kommer jag åter till Stockholm, som jag hoppas med stärkta krafter och ny arbetsbåg. Då söker jag med första upp min lilla gudmor och skjuter fram pallen till den välkända arbetsvrån för att der vid hennes fötter afsluta mitt sommarprat.

Yrsa.

(Mathilde Silow)

Afund.

*Som främling i kejsarstaden
Besåg jag allt skönt som fanns,
Beundrade kolonnaden
Och Neue Museums glans.*

*Men trött af den mängd palatser
Och konstverk jag fått bese
Jag sökte upp lugna platser
I jätttestaden vid Spree.*

*Vid aflügsen gata lekte
En skara muntra små,
Fast hett på dem solen stekte
Var leken så frisk ändå.*

*Dock snart något nytt, helt annat
De ungas intresse vann:
I lekplatsens närhet stannat
En vagn, som var sällspordt grann.*

*Hos kusken der högst på bocken
En ljuslockig gosse satt
Och guldsnodd bar sammetsrocken
Och fransk inskription hans hatt.*

Och se, af den enda raden
 Var gossens funktion förrådd,
 Ty inväfdt i guldbrokaden
 Der stod: "Magasin de mode".

Den lille fått tidigt lära
 Att vara sitt eget stöd
 Och med att paketer bära
 Förtjäna sig dagligt bröd. —

De små höllo upp och ville
 Ej fortsätta mer sin lek,
 Betraktade blott den lille,
 Som satt der så späd och blek.

De hviskade till hvarandra:
 "Den der är lycklig minsann,
 Han slipper att gå som andra,
 Får åka och klä' sig grann." —

När afundens eld så tändes
 Hos barnen jag tänker väl
 De visste ej hur det kändes
 I bodgossens unga själ.

De visste ej hur begärligt
 Han sett deras lek och bråk:
 "Hvad frihetens lif är härligt!"
 Så lydde hans ögons språk.

Der stod ju så tydligt skrifvet
 I sjukliga, tärda drag:
 "Ack, skall jag ej mer i lifvet
 Få leka en enda dag?"

Men nu var ej tid att drömma,
 Här skulle paketen ut.
 Med våld han sökte att glömma
 Hur hastigt hans "vår" tog slut.

— — — — —

*Så finns der i världen mången
 Af möda i förtid böjd,
 Som hålles af pligten fången
 På magtens och ärans höjd,
 Som sträfvor med andras börda,
 — Ett samhällets pelarstöd, —
 Och får i belöning skörda
 Ett namn och ett rikligt bröd.*

*Men nådd utaf afundslängtan
 Från nedanför stälda led
 Han stundom känner en trängtan
 Att stiga till dessa ned,
 Att glömma en stund sin möda,
 Sin kamp för ett statssystem,
 Och slippa att kraften öda
 På svårlösta lifsproblem.*

Elin Rathsmän.

Egendoms gemenskap med eller utan gemensam förvaltningsrätt?

Det är den fråga, jag gärna skulle vilja ställa till dem, hvilka principiellt hålla på egendomsgemenskapen i äktenskapet.

Egendoms gemenskap är ju nämligen nu det bestående. Den är regeln här i Danmark, hvilken hvarje nytt äkta par stilla tigande underkastar sig (såvida det icke ingås äktenskapsförord eller s. k. paktum). Men detta bestående samegande är förbundet med mannens rätt att ensam råda öfver det som eges. När — för att bruka fru Agnes Giörlings ord i en artikel i Kvinnan och Samfundet Maj 1890 — de kvinnor som äro uppfostrade till själfständig verksamhet och veta hvad det vill säga att arbeta, gifta sig, råda de icke längre själfva öfver hvad de egde före äktenskapet, lika litet som öfver det de komma att ega under detsamma. Det gör mannen. Det enda undantag derifrån är genom lagen af den 7 Maj 1880. Om ett arf sålunda tillfaller hustrun, så är det mannen som råder öfver det.

Jag kan icke tro att man verkligen önskar att mannen allt framgent lagligen skall vara allena rådande öfver den gemensamma egendomen.

Egendomens gemenskap med gemensam förvaltningsrätt, det är väl hvad de önska som försvara egendoms gemenskapens sak. Och deruti är jag alldeles ense med dem. Det är äktenskapets ideal i ekonomiskt afseende. "Det finnes af sig själf i ett godt äktenskap." Dessa ord som kunna beteckna idealet äro: samfäld egendom och samfäld förvaltning. Och om *lagen* kunde skapa ideala förhållanden, hade man blott att affatta en lag af detta innehåll, om det vore möjligt.

Men för det första kan *lagen* icke skapa idealet, utan blott underlätta eller förbereda medlen eller vägen — hvad man nu vill kalla det — så att den största möjliga tillnärmelse till idealet kan uppnås.

För det andra anser jag — och många med mig — det för en olöslig uppgift att affatta en lag på grundvalen af egendoms gemenskap med förvaltnings gemenskap. Hvad menas nämligen dermed? Att hvarken man eller hustru skall hafva rätt att råda öfver något af den gemensamma egendomen, med mindre båda äro ense derom. Men såsom justitie minister Nelleman sade redan den 28 Februari 1876 i Folketinget, — en man kan verkligen icke alltid hafva sin hustru vid sin sida, när det gäller att underskrifva en växel eller sälja en ko till det eller det priset. *Gemensam egendom med en af kontrahenternas bestämmande rätt*, det är möjligt och det ha vi. *Enskildt egande och enskildt rådande* — det är också möjligt. Det har så vidt vi veta, till allmän tillfredsställelse varit gällande lag i England sedan 1882 och det är icke det enda ställe, hvarest man har erfarenheten för sig i detta hänseende. Deremot vet man ingenstädes något om gemensam förvaltning. En juris professor (Nordling i Upsala) har föreslagit denna anordning vid nordiska juristmöten och i den svenska "Föreningen för gift kvinnas eganderätt." Man har anmodat honom att uppsätta ett förslag i lagform, men hvarken han eller någon annan synes hafva varit i stånd dertill.

Det står icke desto mindre fast att egendoms gemenskap med förvaltnings gemenskap är idealet. "Det finnes af sig själf i ett godt äktenskap." Men erfarenheten visar att icke alla äktenskap äro så goda som de borde vara. Huru bör *lagen* alltså vara beskaffad för att för gifta människor underlätta

vägen till idealet: "Gemensamt egande och gemensamt rå-
dande"? "That is the question!"

Att bibehålla mannens förvaltningsrätt öfver den gemensamma egendomen, är att bibehålla ett frö till olycka i äkten-
skapet. Mannens rätt att ensam råda öfver t. ex. en rik arftagerskas förmögenhet frestar honom att gifta sig af andra orsaker än kärlek. Redan det medvetandet, att han kan om han vill fara fram hur han behagar med den gemensamma egendomen, och att hustrun därför är den underordnade, — detta medvetande kan skada den husliga lyckan. Mannens och hustruns likställighet i förmögenhets rättsligt hänseende skall deremot främja så väl hvarderas själfaktning som ock den enas aktning för den andra. De böra stå som två själfständiga personer gent emot hvarandra.

Äkta makars likställighet i anseende till förmögenhet kan emellertid endast byggas på enskild egande och rådande rätt såsom grundval för *lagen*; ty — som förut är antydt — gemensamt egande och rådande måste anses för en lika olöslig uppgift som cirkelns kvadratur eller perpetuum mobile. (Och gemensamt egande med enderas rådande kan endast vara möjligt på ett så försvinnande litet område att det icke egnar sig till grundval för en allmän lag.)

Utan tvifvel är enskildt egande af och enskildt rådande öfver egendom (særeje med særråde) såsom utgångspunkt för *lagen* också det som sannolikast — i de flesta tillfällen — förer till gemensamt egande och rådande, såsom slutpunkt för *lifvet*. Detta är nämligen själfva naturens ordning. Det naturliga är ju dock att äktenskapet *icke skall ändra något i anseende till förmögenheten utan genom kontrahenternas egen fria vilja*. I det ögonblick äktenskap ingås eger ju hvar och en sitt och råder öfver sitt. Låt då *lifvet* och icke *lagen* afgöra, hvilken ändring som skall göras i denna naturens ordning! Äro kärleken och det ömsesidiga förtroendet redan vid äktenskapets ingående så stora att "de två" besluta att något mera eller något mindre af hvars och ens egendom skall egas gemensamt, då bör *lagen* naturligtvis tillåta dem att göra ett äktenskapskontrakt derom! Men låt *lagen* icke *tvinga* dem till den ena eller andra anordningen i detta fall. Låt kärlekens eld sammansmälta enhvars särskildta till att blifva gemensamt, om den kan det. *Lagen* kan det icke, ty den är kall. Liksom de fromme icke behöfva någon lag, så behöfva heller

icke de i äktenskapet lycklige någon lag. Dem skall lagen medgifva att i förmögenhetshänseende bestämman sig själfva "i frihet under ansvar."

Lagen är till för de i äktenskapet olycklige. Dem måste lagen skydda så godt möjligt är. Vore alla äktenskap lycklige, alla gifta så goda som de borde vara, då behöfdes ingen lag. När ofvanstående fråga skall rätt besvaras gäller det därför att icke förväxla *lag* och *lif*.

Fredrik Bajer.

(Ur Kvinden og Samfundet.)

Meddelanden från Fredrika-Bremer-Förbundet.

Vid sista vårsammanträdet inom Fredrika-Bremer-Förbundet beslöts, i enlighet med från Drägtreformföreningen inkommet förslag, att föreningen skulle ingå som afdelning af Fredrika-Bremer-Förbundet, under namn af *Fredrika-Bremer-Förbundets Drägtreformförening*.

Enligt de gemensamt uppgjorda stadgarne eger Fredrika-Bremer-Förbundet att välja en tredjedel af Drägtreformföreningens styrelse och utsågos följaktligen till ordinarie medlemmar: fruarna J. Jolin och K. Boman samt fröken M. Silow; till suppleanter: fruarna M. L. Berg och G. Linder.

Sjukkassan.

Fredrika-Bremer-förbundet påkallar ånyo uppmärksamhet på det förhållande att ännu jämförelsevis allt för få kvinnor begagnat sig af det tillfalle till hjälp och understöd i sjukdomsfall, som erbjudes genom förbundets *sjukkassa*.

Det gäller om denna kassa detsamma som om alla jämförliga själfhjälpsinrättningar, att hennes ställning är starkare och hennes förmåga att gagna större i samma mån som medlemmarnes antal tillväxer.

Gagnet af en sådan inrättning behöfver ej framhållas i en tid då försäkringsväsendet på alla områden slagit så djupa rötter. Tyvärr är det alltför ofta fallet att detta gagn icke inses förr än sjukdomen inträffat, då den hemsökta så ofta förgäfvess sig om efter den hjälp, som sjukkassan skulle ha lemnat henne, icke som en allmosa, utan som en rätt.

Sjukkassan vänder sig således till hvarje lärarinna, till hvarje kvinna som innehar tjänst som telefonist, telegrafist, å bank eller post-

verk samt dermed jemförlig anställning, med uppmaning att noga be-
hjärta detta och sålunda i tid sörja för den dag då olyckan kommer.

Anmälningar till sjukkassan kunna ske alla dagar kl. 11—4 å
förbundets byrå, Malmtorgsgatan 5, der alla erforderliga upplysningar
meddelas.

Hvarjehanda i kvinnofrågan.

Sverige. *Kvinna elementarlärare.* Fil. kandidaten Helga Lin-
der, som förut tjänstgjort vid Eksjö läroverk, har förordnats att under
instundande hösttermin bestrida en extralärarebefattning vid allmänna
läroverket i Vestervik.

Norge. *På förslag af en, för ordnandet af Seminarieväsen-
det nedsatt kgl. kommission,* har Stortinget beslutat att upprätta flere
seminarier, der icke blott fordringarne och profven skola vara lika för
man och kvinna, utan der äfven *undervisningen skall vara gemensam.*
Vid alla seminarier, der kvinliga elever finnas (endera uteslutande så-
dana eller tillsammans med manliga) skall minst *en lärarinna tillsättas.*

*Norge har fått sin första kvinliga postmästare, fröken A.
Landmark i Elverum och sin första kvinliga urnmakare, fröken A.
Næss i Kristiania.*

Finland. *Finsk Kvinnoförening* har genom en gåfva af 1000
mark från en okänd gifvare kunnat lägga grunden till en stipendiefond
för kvinnor.

Föreningens berättelse för 1889 utvisar en liflig verksamhet,
sammankomster, föredrag o. s. v. Fröken A. Gripenberg har hållit en
serie intresseväckande föredrag rundt omkring i landet.

Danmark. *Fru Leavitt från Boston,* medlem af Världens
kvinnors kristliga nykterhetsförening, har i slutet på förra månaden
hållit föredrag inför föreningens danska afdelning i Köpenhamn, med
dess ordförare, fru Elisabeth Selmer till tolk. I sju år har fru Lea-
vitt rest omkring och talat för återhållsamhet från starka drycker och
för höjande af moralen; 192 gånger har hon talat med tolk, och hen-
nes ord ha återgifvits på 38 olika språk.

England. "*Carolina Bigg's minne*" är namnet på en fond,
som samlats till minne af denna nitiska arbetare för kvinnosaken. Den
är ämnad till utdelande af räntefria lån åt studerande kvinnor.

Främsta hedersrummet bland 124 studenter, (107 manliga och
17 kvinliga) som i år aflagt examina vid universitetet i Cambridge
intogs inom de klassiska språkens sektion af fröken Alford och inom
den matematiska sektionen af fröken Philippa Garret Fawcett. Den
sistnämnda kunde visserligen i följd af sitt kön icke blifva "senior
wrangler" (så kallas primus vid den matematiska examen), då detta

anses vara en manlig hederstitel, men hon fick i stället platsen öfver "the seniors wrangler", således "en högre än den högste", som Daily News uttrycker sig.

På grund af att hon var kvinna skördade hon dock ingen materiel vinst, då det stipendium, som bordt tillfalla henne, i likhet med titeln tillföll den manliga studerande, som *näst henne* hade det högsta betyget. Gladstone har med anledning häraf, vid ett tal i en flickskola påpekat den *orättfärdighet*, som ännu på så många håll visas kvinnan.

Fröken Fawcett är 21 år gammal. Hennes fader var den framstående nationalekonomen och "postmastergeneral" i Gladstones ministär, Henry Fawcett och hennes mor är fru M. Garrett Fawcett, en af den engelska kvinnorörelsens ledare.

Vid *britiska Trade-unions'* (yrkesföreningarnes) *årskongress*, som hölls d. 1—6 sept. i Liverpool, voro öfver 40 kvinnliga delegerade närvarande.

Internationella kvinnokongressen i London. Women's Franchise League, hvilken har till uppgift att bereda kvinnorna samma politiska och sociala rättigheter som männen, har sammankallat en allmän kvinnokongress i Westminster Town Hall. Säsom ordförande fungerade parlamentsledamoten *Jakob Bright*, en broder till den afidne statsmannen John Bright.

Mr Bright öppnade förhandlingarne med ett kort tal, deri han framhöll, att flere sällskap för främjande af kvinnornas rättigheter funnos i England, men han hyste de största sympatierna för Women's Franchise League, enär denna fullständigt hyllade principen om allas likhet inför lagen. Om det var fråga om en plats eller position, under hvilka förhållanden som helst, så borde frågan vara icke "är ni man eller kvinna?" utan "är ni kompetent?" Han anförde till sist, att der voro närvarande representanter från Förenta staterna, Frankrike, Tyskland, Danmark, Sverige, Armenien och Indien, hvilka skulle redogöra för kvinnans ställning i dessa länder.

Tal höllos derefter af fru *Stanton*, Amerikas bekanta kvinnosaksiffrerska, fru *Lockwood*, äfven från Amerika, samt representanter från Frankrike och Tyskland.

Redaktör *Borg* höll härefter på svenska ett tal, som öfversattes af litteratören G. F. Steffen på engelska.

Derefter antogos flere resolutioner, alla gående ut på, att få kvinnans likställighet med mannen erkänd.

Frankrike. *En kvinlig juris doktor.* Juris doktorsgraden aflades i torsdags i Paris af en ung rumäniska, fröken Belcesco. Hon intog hedersrummet bland samtliga juris licentiater. Ämnet för hennes doktorsafhandling var: Moderns ställning inför romerska och franska lagarne. Fröken Belcesco, som är 23 år gammal, har i sex år studerat juridik i Paris.

Som fröken Belcesco lefver under lyckliga ekonomiska förhållanden kommer hon ej vid återkomsten till sin fädernestad Bukarest att derstädes utöfva advokatyrket, hvartill hennes i Paris med så mycken he-

der förvärfvade jurisdoktors diplom berättigar henne, utan lär afsigten med det steg hon tagit varit den, att öppna en ny bana för andra mindre lyckligt lottade af hennäs kön.

Fröken Belcesco är den första kvinna som i Frankrike aflagt juridisk examen. Som bekant har dock Belgien i mlle Popelin en kvinnlig advokat, hvars rätt att i Bryssel offentliggen utöfva sitt yrke likväl blifvit henne bestriden.

Belgien. *Kvinnlig läkare* är för första gången anställd vid ett sjukhus i Brüssel.

Tyskland. *Kvinnliga fabriksinspektörer.* I Berlin har i dessa dagar hållits ett större möte af omkring två tusen arbeterskor. Der antogs en resolution, i hvilken man begär anställande af kvinnliga fabriksinspektörer. Man ämnar hålla dylika möten i andra tyska städer, hvarefter en petition i detta syfte skall ingifvas till regering och riksdag.

De tyska kvinnorna och universitetet. Den tyska kvinnoföreningen — Allgemeine deutsche Frauenverein — hvilken har sitt hufvudsäte i Leipzig, har sändt den preussiska riksdagen en ansökan, undertecknad af många tusen kvinnor. Kvinnorna kräfvade deri tillträde till universitetet, särskildt till den medicinska fakulteten. Riksdagen har tills vidare tillbakavisat skrifvelsen, "emedan den ej var utsänd af en preussisk kvinnoförening."

Motståndarnes skäl stödjade sig ej längre som förut, på kvinnans bristande förmåga, utan på den konkurrens, som skall blifva följden.

Ryssland. *Den medicinska akademien för kvinnor i St Petersburg* kommer åter att öppnas. Petersburgs municipalråd har nemligen beviljat ett årligt anslag af 15,000 rubel till detta ändamål samt ställt en af sina egna byggningar till de kvinnliga medicine studerandenas förfogande, hvarjämte det förklarar sig villigt att för dem öppna stadens sjukhus och kliniker.

Den medicinska akademien för kvinnor i Petersburg stängdes på regeringens befallning år 1887. Så snart denna åtgärd från regeringens sida blifvit vidtagen, satte de ryska damerna, (hvilka bragt akademien till stånd och som alltsedan 1878 uteslutande genom enskilda bidrag hållit densamma vid makt) en liflig agitation i gång för akademiens återupprättande. De öppnade en subskription, och då så väl universitetet som municipalrådet voro gynnsamt stämde för agitationen, har detta haft till följd, att regeringen upphäft förbudet. Den vidtöfattande verksamhet, som de kvinnliga doktorerna i Ryssland utöfva både som läkare och sundhetsinspektriser, och det anseende de åtnjuta af den ryska allmänheten, har mer än något annat verkat för målets vinnande.

Ryssland räknade år 1888 695 utexaminerade kvinnliga läkare. I Petersburg äro af kommunen 7 kvinnor anställda som sundhetsinspektriser i folkskolorna och fattigkvarteren, och vid tider, då den ryska hufvudstaden hemsökts af svårare epidemier, ha alltid åtskilliga kvinnliga läkare med utmärkt framgång varit verksamma.

Amerika. *Akademisk utmärkelse.* Det s. k. Sargent-Prize på 100 dollars, den enda utmärkelse, som inom Harvard universitet tilldelas så väl manliga som kvinnliga studerande, har i år tillfallit fröken Helen Lesh Reed för den bästa metriska översättningen af Horatii 29:de Ode tredje böken.

Kvinnlig skeppskapten. Fru Delia Cross från Brooklyn har nyligen blifvit utnämnd till kapten på skonaren "Oregon". Då fru Cross uppträdde i sjömanshuset för att utfå certifikat som redare och förare af sitt fartyg befans lagen ej innehålla någon paragraf, som lade hinder i vägen för en kvinnas utövande af kaptensyrket, ehuru detta var första gången ett dylikt fall inträffat, hvarföre sjömanshuset ej kunde förneka fru Cross den begärda fullmakten.

Förenata staterna ega för närv. 48 kvinnliga advokater, deraf 4 äro notarier i New-York och 3 medlemmar af sundhetsrådet i Philadelphia.

Af Amerikas sjukhus för kvinnor stå 7 under ledning af kvinnliga läkare med uteslutande kvinnlig personal. 450 kvinnliga läkare praktisera i staten New-York.

Kvinnliga läkare på dårhus. I Amerika har det genom lag förordnats, att på hvarje hospital för svagsinta, der det finnes kvinnliga patienter, skall en kvinnlig läkare vara anställd.

Tre hundra kvinnliga predikanter lär det finnas i Förenata staterna.

Wyoming, det hittills varande territorit vesterut från de stora sjöarna, har under sistlidne Juli månad blifvit som stat upptaget i det nordamerikanska förbundet. För kvinnosaken är detta en märklig tilldragelse, emedan i Wyoming kvinnan alltsedan 1869 eller under 21 år, haft full politisk rösträtt, hvaraf följer att nu kvinnor från denna stat äro såväl valberättigade som valbara till kongressen. Striden var skarp emellan de olika politiska partierna och den slutliga utgången helsades med stor hänförelse af de kvinnliga rösträttsföreningarna. Nu först, heter det i *Womans Journal*, tillämpas den princip, som förklarar att rättvis är blott den styrelse som hvilat på de styrdas samtycke. Wyoming är ett ganska vidsträckt område, större än hela Storbritannien och ungefär lika stort som Neu Zealand.

P. S. Sedan detta häfte lagts under pressen, har i Stockholm samlats den *brittiska kontinentala och allmänna federationens årskonferens*. Mötet är ännu ej afslutadt, hvarföre en närmare redogörelse måste uppskjutas. Förhandlingarna lofva att blifva af intresse, helst som flera framstående utländska deltagare infunnit sig. Bland dessa må nämnas: Professor *Stuart* från England, Mrs *Leavitt* från Boston den kända nykterhetstalarinnan, Advokaten Mr *Bunting*, D:r *Nevins*, läkare, Fröken *Welhaven* från Kristiania, Professor *Forel* från Zürich, Pastor *Rochat*, Professor *Böhmert* m. fl.

Handarbetets Vänner,

Brunkebergstorg 18, Stockholm.

Förening för den svenska kvinliga hemslöjdens förädling i
konstnärligt och fosterländskt syfte.

Utställning och försäljning af

Väfnader, Broderier och Spetsar.

Undervisning i gammalsvensk konstväfnad och konst-
sömnad meddelas 15 Januari till 15 Juni samt 1 September
till 15 December. Vidare underrättelser å Föreningens Byrå.

Stockholms Musik-Institut.

Undervisning meddelas uti: Pianospelning, harmonilära och tonträffning. Af-
giften per månad är: för nybörjareklassen, 2 timmars undervisning i veckan, 6 kr.
I:a kl. nedre, 2 tim. i v., 10 kr. I:a kl. öfre, 2 tim. i v., 10 kr. II:a kl. nedre
och öfre, 2 tim. i v., 15 kr. III:e kl., utbildningsklassen, 1 timmes enskild lek-
tion i v., 20 kr.

Nya anmälningar mottagas alla dagar kl. 1—2 uti Institutets lokal, Rege-
ringsgatan 61, 1 tr.

Sigrid Carlheim-Gyllensköld,

f. d. elev af Kongl. Musik-Konservatorium i Stockholm, af Mary Krebs
i Dresden samt Theodor Leschetizky och Annette Essipoff i Wien.

G. A. L. Svenssons Snörmakeriaffär

rekommenderar sitt stora lager af alla slags **moderna Gar-
neringsartiklar** för **Klädningar & Kappor, Fran-
sar, Tofsar, Galler & Kordonger** för **Möbler** och **Gar-
diner** samt **Tömmar** och **Vagns-Snörmakerier**.

Beställningar å allt hvad till yrket hörer mottagas och
utföras **skyndsammast** och till **billigaste** pris.

5 Malmtorgsgatan, Stockholm.

Almedahls Fabriks Försäljnings-Magasin

(ETABLERADT 1852)

Stockholm, Brunkebergstorg,

tillhandahåller efter samma redbara principer, som allt hittills tillvunnit sig erkännande o. förtroende, fullständig sortering af

Hellinnevaror, Bomullsvaror, Broderier,

(starka, välsydd) m. m. som till

finare och enklare **UTSTYRSLAR** hörer

för Hushåll, Restaurationer, Sjukhus, Badhus, Ångbåtar

till bestämda *verkligt* billiga priser.

Giffrött! Bolstervar, Täcktyger, Filtar, Rullgardinstyger, Flaneller

Extra goda och billiga **Irländska Lärfts- och Batistnäsdukar.**

Profver sändas på begäran gratis.

Profver å

Möbeltyg och Cretonne

i nyaste mönster sändas portofritt från

K. M. Lundbergs Bosättningsmagasin

7 Storkyrkobrinken 7, Stockholm.

Allmänhetens uppmärksamhet fästes vid den omständigheten att hela mitt nya och stora lager af *Möbeltyger, Cretonne, Täcktyger, Mattor* m. m. är undersökt af Handelskemister härstädes, hvaröfver intyg förevisas och hvar af bland annat den fördelen åtnjutes, att äfven vid de minsta inköp man utan vidane kostnad kan vara förvissad om att varan är tillåten.

Priskuranter å Sängar, Sängkläder, Trikövaror, Hvita varor, Gardiner och Filtar sändas på begäran.

Beställningar, uppgående till minst 50 kr., sändas fraktfritt till närmaste ångbåts- eller järnvägsstation, undantagandes tyngre eller mera skrymmande gods, såsom: Mattor, Möbler, Sängar och Sängkläder.

Nordisk Konst- och Slöjdställning,

9 Kungsgatan 9

erbjuder ett rikt urval af

Svenska arbeten,

Träskulptur, Målningar, Konstväfnader, Dekorationsföremål m. m.

Rosaline,

det angenämaste och bästa af hudförsköningsmedel,

är ytterst verksamt mot fräcknar, solbränna, hetblemnor och stark rodnad i ansigtet, gör huden mjuk och hvit samt är särdeles behagligt att använda.

Säljes å **1: 25 fl.** endast hos

Elin Edlund,

63 Drottninggatan 63

(Parfymhandeln.)

Som väl större delen af Dagnys läsare äro kvinnor eller åtminstone intresserade för kvinliga sträfvanen, hoppas vi, att de alla äfven gärna skola vända sig till kvinliga Pappershandlare, helst då dessa hafva ett så välsorteradt lager och så många nätta och smakfulla saker att bjuda på som

Hedin & Berlin

4 Norrmalmstorg 4.

Kom och se!

Ränte- och Kapital-Försäkringsanstalten

i Stockholm emottager i helt Krontal penningar till beredande af *Lifränta* (pension) eller *Kapital* att lyftas på en gång vid uppgifven ålder. Kontoret, N:r 5 Stora Nygatan, hålles öppet alla söckendags förmiddagar kl. 11—2 samt onsdagar 5—6 e. m.

För i Stockholm bosatta obemedlade personer, som insätta medel för att bereda lifränta, betalar Fosterländska Föreningen förvaltningsafgift samt för insatser, ej öfverstigande under ett år 50 Kr., *Tjugu* procent såsom premium; hvarigenom för hvarje sålunda insatta 5 Kr. i boken införes dessutom En Krona.

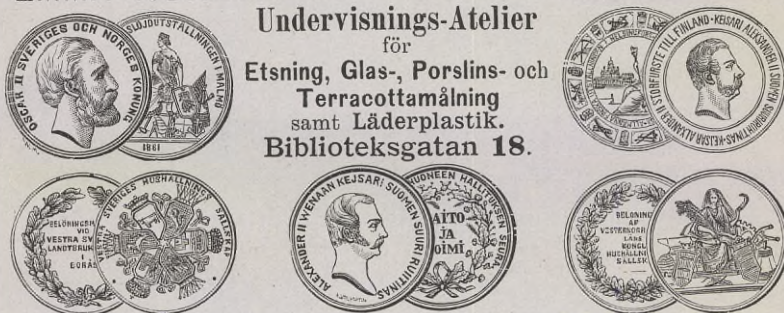
EMMA NORDBERG & AUGUSTA PETERSONS

Undervisnings-Atelier

för

Etsning, Glas-, Porslins- och
Terracottamålning
samt Läderplastik.

Biblioteksgatan 18.

Å

Fredrika-Bremer-Förbundets byrå,

Stockholm,

finnas anmälda kvinliga arbetssökande såsom: lektions-
gifvare i språk, svenska ämnen, musik, sång, ritning och
målning, handarbeten m. m., svenska och utländska lä-
rarinnor för hem och skolor, kontors- och skrifbiträden,
husföreståndarinnor, sällskap och biträden i hem, före-
läserskor, gymnaster, sjuksköterskor m. fl.

Anmälan.

Dagny, som äfven under förlidet är utgått i en för våra förhållanden stor upplaga, skall fortfarande verka för Fredrika-Bremer-Förbundets ändamål: "en sund och lugn utveckling af arbetet för kvinnans höjande i sedligt och intellektuellt såväl som i socialt och ekonomiskt hänseende". Hon skall äfven följa den nyare literaturen, särskildt sådana dess alster, hvilka beröra sociala och sedliga frågor, meddela kortare berättelser, biografiska och historiska utkast, öfversigter m. m.

Dagny redigeras år 1890 af fru Amanda Kerfstedt, biträdd af en redaktionskomité. Fru S. L—d Adlersparre kommer fortfarande att till redaktionens förfogande ställa sin rika erfarenhet och sitt varma intresse.

Dagny utkommer med åtta häften på två tryckark.

Priset för hel årgång blir fortfarande:

För medlemmar af förbundet . . . kr. 2,50.

För icke medlemmar " 4,00.

Förbundsmedlemmar prenumerera å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, 5 Malmtorggatan, personligen eller medelst postanvisning. Icke förbundsmedlemmar kunna prenumerera dels vid alla postanstalter i riket, dels på förbundsbyrån, dels äfven hos hrr bokhandlare.

Lösnummer kunna erhållas å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå till ett pris af 60 öre för enkelhäfte.

Fredrika-Bremer-Förbundets hemstudier.

Ledning för hemstudier inom olika ämnen lemnas af Fredrika-Bremer-Förbundet.

Ledningen innefattar:

- 1) *Allmänna råd eller anvisningar rörande literatur*, afgift 1 kr.
- 2) *Studieplan* 5 "
- 3) *Råd och fortsatt ledning*, hvarvid lärjungen har rätt att hvar fjortonde dag insända en skriftlig uppsats och förfrågningar.
Afgift för halfår för hvarje ämne 15 "
Närmare upplysningar meddelas genom Fredrika-Bremer-Förbundets byrå.